

PERFORMANS SANATI ÖRNEĞİ OLARAK MODA GÖSTERİLERİ

Fatma KOÇ¹

Ceren ÖZ²

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7139449>

Özet

1960'lı yıllarda Amerika'da ortaya çıkmış, izleyiciye canlı olarak sunulan bir eylem olan, performans sanatı, kavramsal sanat akımları ile oldukça ilişkili disiplinler arası bir sanat akımıdır. Performans sanatının farklı disiplinler ile ilişkisi moda tasarımı alanında da kendisini göstermektedir.

Bu çalışmada; tarihsel süreçten günümüze performans sanatı örneği olarak moda gösterilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Kronolojik olarak incelenen performansla bütünleşmiş moda gösterilerinin 1930'lu yıllarda örneklerinin görüldüğü, zamanla yaygınlaştığı ve günümüzde sıklıkla uygulandığı belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Moda, sanat, Tasarım, tasarımcı, gösteri

FASHION SHOWS AS AN EXAMPLE OF PERFORMANCE ART

Abstract

Performance art, which emerged in the United States in the 1960s is an interdisciplinary art movement that is highly related to conceptual art movements. The relation of performance art with different disciplines also shows itself in fashion design.

In this study; aimed determination of fashion shows as an example of performance art from historical process to present. It was determined that the fashion shows that were integrated with the performance examined in chronological order were

seen in the 1930s, they became widespread in time and were frequently applied today.

Keywords: Fashion, art, design, designer, Show

1. GİRİŞ

Sanat kavramı çeşitli tanımlamalar ve amaçlar ile anılmakla birlikte, özellikle modern sanat akımları ile sanatın nesnesi ve biçimi klasik döneme göre daha çok çeşitlendiği için daha özgür bir sanat ortamı mümkün olmaya başladığı bilinmektedir. Bu süreçte, bir takım sanat akımları sanat ve sanatçı kavramını sorgulamış, seyircilerin ve günlük hayattaki nesnelere, sanatın nesnesi durumuna gelerek bu kavramların sınırlandırılmasının önüne geçilmesi amaçlanmıştır.

Bir yaşanmışlık ve yaratma süreciyle ortaya çıkan sanat olgusunu Tolstoy (1992:59) "sıkıntı sürecinde olgunlaşan, düşünceyle yoğunlaşan, emekle hazırlanan ve en iyiyi vermeyi amaçlayan faaliyet" olarak tanımlamıştır. Turgut (1991:162), sanatın, daima insan ruhunun en şiddetli olarak yaşadığı zamanlarda en canlı hale geldiğini, çünkü sanat ve ruhun birbirlerine nüfuz ederek karşılıklı geliştiğini belirterek, sanat ve insan ilişkisine vurgu yapmıştır. Dickerson (2018:13) "*toplum neyi sanat olarak tanımlıyorsa sanat odur. Sanat statüsü genellikle zarif bir şekilde yapılmış estetik eserlere, dinsel, tarihsel ve hatta teorik anlama sahip eserlere verilir*" tanımlamasıyla sanatı başka bir açıdan açıklamaktadır. Büyükdüvenci, (2006:49) ise "sanatın özü, gerçekliğin doğru biçimde sunumudur ve sanat, yaşamı yansıtmalıdır. Konunun önemi, biçimin güzelliği önemli değildir. Sanatçının duyduğu, gördüğü her şey sanat yapıtı olabilir"

¹ Prof. Dr. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, Moda Tasarımı Bölümü
f.koc@hbv.edu.tr

² Öğr. Gör. Çankırı Karatekin Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü
cerenzdemir353@gmail.com

ifadesiyle, sanat, yaşam ve toplum ilişkisine dikkat çekmektedir.

Sanat tarihi incelendiğinde, yaşamın içinden çıkan bir insan etkinliği olarak görülebilecek olan sanatın geçmişinin insanlığın varlığına temellendiğini söylemek mümkündür. Ancak Her oğuda olduğu gibi sanatta da zaman içindeki gelişmeler kaçınılmaz olmuştur. 1960'lı yıllardan sonra sanatın nesneye ihtiyacı olup olmadığı tartışılmaya başlanmıştır. Düşünce ön plana geçerek sanat eserinin biçim ve form özellikleri önemini neredeyse tamamen yitirmiştir (Özdem ve Geçit, 2013:143). Bu yıllarda kavramsal sanat kavramı ortaya çıkmaya başlamıştır. Büyük ölçüde Dada ve Marcel Duchamp'ın sanatından ilham alan kavramsal sanat, sanatın düşünsel süreciyle ilgilenir. Kavramsal sanat, yazılı dökümanlardan fotoğrafa, videoya ve performansa varıncaya kadar her şey olabilir (Dickerson, 2018:309). Böylece biçimciliğe karşı çıkan ve kendinden önceki sanat anlayışını sorgulayarak sanatın sınırlarını ortadan kaldırma amacı güden sanatçılar, sanatta alternatif malzeme ve yöntemler geliştirmeyi hedefleyerek, bedeni ve akla gelebilecek her türden nesneyi sanata dahil etmiş ve klasik sanat yapma anlayışını yıkmışlardır (Martinez ve Demiral,2014:182). Bu yöntemler sonucu ortaya çıkan sanat anlayışlarının en bariz örneklerinden birinin, izleyiciye canlı sunulan bir eylem olan performans sanatı olduğunu söylemek mümkündür.

1.1. Performans Sanatı

Tarihsel açıdan performans ritüellerle ve eğlenceyle; sanat ise, cansız varlıkların özel kategorileri ile bağdaştırılır. Batı'nın modern endüstrileşmiş toplumunda ritüellerin körelmesiyle ve sanatın metalaşmasıyla birlikte, performans sanatı fikri, sanatçıların insanların algılarını ve toplumun yapısını dönüştürme çabalarının aracı haline gelmiştir (Bird, 2016:183).

Kökenleri, 20. yüzyılda fütürist, dadaist ve sürrealist sanatçıların sahnelediği tiyatral gösterilere dayanan ve 1960'lı yıllarda Amerika'da ortaya çıkmış olan performans sanatı, sanatçıların sanatsal bir takım ifade yollarıyla, hayat ile sanatı aynı noktada buluşturma çabasını taşımaktadır (Ayteş, 2014:1). Tiyatro, dans, müzik, sinema, video ve bilgisayarı içerebilen katılımcı sanatın genişletilmiş bir kategorisi olan performans sanatı (Ocvirk vd., 2015:310), içerik olarak dramatik bir anlamdan çok kendi amaçları doğrultusunda basit bir eylemdir ve kavramsal sanatın içinde değerlendirilen bir akım

olarak başka birçok akım ile de ilişkilidir. Performans sanatında amaç, sanatçı ve seyirci için geçici, özgün, tekrarlanmayan, bir deneyimi sağlamaktır (Nalbantoğlu, 2012: 199). Performans sanatı tüm bu akımlar ile etkileşim halinde olmasının yanı sıra; fluxus, beden sanatı, happening, video sanatı gibi çeşitli akım ve kolektifler sanat hareketleri ile de yakından ilişkilidir. Performans sanatının öncüsü sanatçıların başka akımlar ile de adlarının anılmasının nedeni, bu sanat akımları arasındaki disiplinler arası çalışmaların sınırları yok sayma düşüncesi olabilir.

İlk performans sanatçılarından pek çoğu, Hans Namuth'un Jackson Pollock'u resim yaparken gösteren 1950'lere ait fotoğraflarından esinlenmişlerdir (Hodge, 2018:45). Bu noktada Jackson Pollock'ın bir performans sergilerken görüntülenmesinden ortaya çıkan eser kadar, eseri oluşturma sürecine ve oluşturulma sırasında sanatçının gösterdiği performansa da dikkat çekildiği görülebilmektedir.

Resim 1. Jackson Pollock, 1950. Fotoğraf: Hans Namuth (Coddington, 2013)

Resim 2. Jackson Pollock, 1950. Fotoğraf: Hans Namuth (Turner,2008:12)

Vücut Sanatı'nın gelişimine bakıldığında, 1960'ların sonu ile 70'lerin başlarında kimi sanatçılar sanat malzemesi olarak kendi bedenlerini kullanabilme olanakları üzerinde yoğunlaşmaya başladıkları görülebilir. 1960 yılında Paris'te bir sergi salonunda Yves Kline'in çıplak kadın bedenlerini boyayarak ve bu bedenlerden baskılar almasıyla gerçekleştirdiği 'Anthropometries' (İnsan bedeni ile ilgili ölçüler/ çalışmalar) bedeni merkeze alan ilk örnekler arasındadır (Ayteş, 2014:57). 1960'lı yıllarda aralarında John Cage, George Maciunas, Yoko Ono, Nam June Paik, Carolle Shneeman ve Joseph Beuys gibi performans sanatının öncüsü sanatçı, tasarımcı ve bestecilerin bulunduğu bir topluluk Fluxus adını verdikleri bir kolektif sanat hareketi başlatmışlardır. Yoko Ono; 1964 yılında Tokyo'daki Sanat Merkezi'nde izleyicilerden çıplak kalana kadar giysilerinden bir parça kesmelerini istediği "Bir Parça Kes" performansını sergilemiştir (Farthing, 2012: 512). Yoko Ono'nun bu gösterisi, performans sanatı etkisinde fluxus sanat hareketinin örneklerindedir. Ayrıca Yoko Ono; performansına seyirciyi de dahil ederek sanatçı ve seyirci kavramlarının birbirlerine karışmasını sağlamıştır.

Resim 3. Yves Kline, "Anthropometries", 1960 (Yılmaz, 2006: 293).

Resim 4. Yoko Ono, "Bir Parça Kes", 1964 (DiRuggiero, 2017)

Performans sanatının önemli temsilcilerinden Marina Abramoviç, kendisini

performans sanatının büyükannesi olarak nitelendirmektedir. Sanat kariyeri 1970'lerde başlayarak günümüze kadar ulaşmıştır. Bu zaman içerisinde sanatçı, sanatının icrası için genellikle bedenini kullanmıştır, vücut (beden) sanatına da dahil edilebilecek çalışmaları sergilemiştir ve izleyici ile arasındaki ilişkiye önem vermiştir. Performansları genellikle kendini sakatlamak ve uyuşturucu kullanmak, şiddete ve çıplaklığa uzanan tartışmalı unsurlar içermektedir (Grzymkowski, 2018:262).

Resim 5. Marina Abramoviç, 'Islah', 2005 (Bird, 2016:182)

Düşünceyi ve eylemi önemli kılan temel bir sanat uygulaması olan performans sanatının farklı disiplinler ile ilişkisi moda tasarımı alanında da kendisini göstermektedir. Modanın sanat olup olmadığı tartışılırken, performans sanatının düşünceyi ön planda tutan yapısı ve sanat, sanatçı, sanat nesnesi, izleyici kavramlarını sorgulatması bu tartışmayı geri planda bırakmaktadır. Bu noktada; moda tasarımcılarının sanatçı olup olmadığından ziyade; moda gösterilerindeki yansıtmaya çalıştıkları düşünce, hikaye, tema ve bunlara bağlı geliştirilen performanslar ön plana çıkmaktadır.

2. PERFORMANS SANATI ÖRNEĞİ OLARAK MODA GÖSTERİLERİ

Moda tasarım sektöründe tasarımcıların öncelikli amacı ürünlerinin satışını yapabilmektir. Bu amacın gerçekleşmesi ürünlerin tasarım aşamasından başlayarak, satış sonrası faaliyetlerine kadar tasarımcının ve markasının yürüttüğü sürecin doğru ve güvenilir yürütülmesi ile doğru orantılıdır. Bu süreçte tasarımcı ürünlerini doğru yayılım stratejileri ile doğru hedef kitlelere ulaştırmak, onların dikkatini çekmek, onları ürünlerinden haberdar etmek durumundadır. Moda gösterileri de moda yayılımı için tasarımcıların en çok tercih ettiği organizasyonlardandır.

Modanın sanat olup olmadığı tartışılrsa da, modanın sanattan beslendiği ve sanatı tasarım aşamasından, pazarlama aşamasına kadar birçok noktada kullandığı görülmektedir. Modern sanat eski sanat düşüncesine karşıdır. Eskiyi reddederek yeniyi ulaşmayı hatta bununla da yetinmeyip yarını planlamayı amaçlar (Yılmaz, 2006:16). Moda da tıpkı modern sanat da olduğu gibi sürekli bir değişim ve yenilik peşindedir. Eskiyi sunarken dahi ona yenilikçi bakış açıları ile yaklaşmak ve yeni bir izlenim kazandırmak durumundadır. Modern sanat ve moda bu nokta da kesişmektedir.

Modaya özgü geleneksel fikirler dönem dönem modanın sanat içindeki önemini azaltmış gibi görünse de, her ikisinin özünde var olan yaratma eylemi ve aynı kaynaktan beslenen yaratıcılık yeteneği, bu iki disiplini birbirine her zaman yakınlaştırmıştır. Özellikle moda anlayışının temelden değişime uğradığı 20. yüzyılda moda tasarımcıları ve sanatçılar arasındaki bu yakınlaşma, çağdaş yorumları ve sıra dışı yaklaşımlarıyla giyim modasına yön verirken, aynı zamanda moda ve sanat ilişkisinin arasındaki ince çizgiyi de belirlemiştir (Koca ve Koç,2012: 66).

Sanatla modanın yakınlaşması 1950'lerde öne çıkan performans sanatı ile olmuştur. Performans sanatçısı eylemlerinin bir parçası olarak tasarladığı kostümleri bedeninde veya başka nesnelere üzerinde sunarak ya da performansının sonucu olarak bir sanat nesnesiymişçesine ona kimlik kazandırarak (Wollen'dan aktaran Günay,2013:52) bu yakınlaşmayı sağlamaktaydı. Performans sanatçılarının modayı sanatın nesnesi olarak kullandıkları bu durum son yıllarda moda da uygulanmaya başlamış, tasarımcılar, performans sanatını modayı kitlelere tanıtmaya ve etkin pazarlama araçlarından biri olarak kullanmaya başlamışlardır. Moda tasarım sektöründe modanın yayılım yöntemlerinden biri olan moda gösterileri özellikle günümüzde yalnızca giysinin sergilendiği bir etkinlikten çıkarak, performans sanatının örneklerinin sergilendiği bir hal almaya başlamıştır.

Modanın en güçlü argümanı olan tasarımın sanattan beslenmesi, tasarımcıları sunum yöntemlerinde de farklı arayışlara yöneltmiştir. Çünkü tasarım, araçların üretimi, varoluş amaçları, insanların deneyimleri kısacası yaşama sanatı ile indirgenemez şekilde iç içedir ve farklı alanlarda önemli etkileri vardır. Giysilerin görsel olduğu kadar işlevsel değerini de artıran bu öğenin (Koca,2017: 22) istenen etkiyi yaratmasında sunum tekniklerinin önemli rolü vardır. Bu nedenle, günümüzde iletişim

teknolojilerindeki gelişmeler doğrultusunda, moda gösterileri artık uluslararası bir boyut kazanmaya başlamıştır. Tasarımcılar koleksiyonlarının sunumunu nerede yaparsa yapsın, bu sunumu bütün dünyaya izletme olanağına sahiptir. Genelde moda gösterileri bu iş için özel tasarlanmış olan podyumlarda yapılıyor olsa da tasarımcılar, moda gösterisine daha çok ilgi çekmek ve ürünün daha iyi tanıtımını yapabilmek için izleyiciyi sıkımayacak ve ilgisinin dağılmasını önleyebilecek değişik mekânlar seçmekte, bunu dekor, müzik, kareografi ve ışık gibi tamamlayıcı unsurların yanı sıra farklı performans gösterileriyle zenginleştirmektedirler. Özellikle son yıllarda hikayeler üzerine kurgulanan giysi koleksiyonlarının tanıtımında, adeta performans sanatının sergilendiği sunumların tercih edildiği ve bu uygulamanın moda pazarlama yöntemlerinden biri haline geldiğini söylemek mümkündür. Uzman ekiplerin hazırladığı moda gösterileri böylece izleyicileri etkileyerek akıllarında iz bırakan görsel sunumlar haline gelmiştir.

Performans sanatı tekrarlanmadığı için fotoğraflanarak ya da video kamera ile kayıt altına alınarak arşivlenmesi gibi yönleriyle geleneksel biçimci anlayıştan farklıdır. Sanatçının özgürlüğünü fazlasıyla hissettiren bu sanat anlayışı, izleyiciyi de içine almakta ve sınırları yok eden düşünsel bir anlam ortaya koymaktadır (Karabaş ve İşleyen, 2016:349). Günümüzde moda gösterilerinin de fotoğraf, video kamera ve hazırlanan kataloglarla kayıt altına alınarak pazarlanması ve gösteri sırasında yaratılan atmosfere dahil edilerek izleyiciyi de içine alan bir performans sergilenmesi açısından da iki disiplinin aynı noktada kesiştiklerini söylemek mümkündür.

Moda sosyologlarının birçoğu, yarattığı görsel etkinin giysinin en önemli yönü olduğu ve moda, görünümü ile bir imaj yarattığı için görsel sanatların bir formu olarak görülmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Koca ve Koç, 2012:66). Sosyolog Howard Becker, moda gösterilerinin kendi sosyal ve estetik gelenekleri ile sanat dünyası olarak tanımladığı şeyin bir parçası olduğunu belirtmiştir (Skov vd., 2009:3). Çağdaş sanat küratörü olan Ginger Gregg Duggan, moda ve sanat arasındaki ilişkiyi moda gösterisi açısından ele almış ve 1990'ların sonundan beri, moda gösterilerinin performans sanatının farklı yaklaşımları haline dönüştüğünü savunmuştur (Belanger, 2011:12). Günümüzde moda sunumlarında sanatsal ve yenilikçi bir uygulama gibi görülse de, tarihi süreç incelendiğinde, modaya öncülük etmiş pek çok

tasarımcının performans sanatını kullanarak koleksiyonlarını sunduklarına yönelik oldukça fazla örnekleri olduğu gibi günümüzde de sanat-moda birlikteliğiyle hazırlanmış görkemli moda gösterilerinin örnekleri her geçen gün artmaktadır.

Sahne dekorları, müzik ve ışıklandırmanın moda gösterisi deneyimine eklendiğine tanık olunan 1930'lu ve 1940'lı yıllarda, Elsa Schiaparelli, moda gösterilerini bir tema üzerine kurgulayan ve abartılı gösterilere dönüştüren ilk tasarımcıdır. Temaları müzikal ikonografi, astroloji ve hatta paganizmi de içine almıştır. 1938 yılında Circus (Sirk) koleksiyonunu jonglörler, ip cambazları ve palyaçoları da dahil ederek sunmuş, geleneksel bir defileden ziyade göz kamaştırıcı bir teatral gösteri yaratmak için eğlence ve modayı bir araya getirerek adeta performans sanatına dönüştürmüştür.

Thierry Mugler, 1984-85 sonbahar/kış koleksiyonunu sergilemek için Meryem'in İsa'yı doğurmasını anlatan bir gösteri düzenlemiştir. Tasarımcı, podyumu rahibeler ve meleklerle doldurmuştur. Gösterinin finalinde mankenlerden biri bir duman bulutu içinde ve pembe konfetiler saçarak gökyüzünden inmiştir. Zamanında Mugler, giysileri gölgede bırakacak bu tür bir gösteri düzenlediği için eleştirilmiş ancak kısa bir süre sonra buna benzer moda şovları istisna olmaktan çıkıp standartlaşmıştır (Şenel ve Karoğlu, 2017:324).

Resim 6: Thierry Mugler'in moda gösterisinden sahneler, 1984 (Anonim1)

Kenzo 1970'lerde Jungle Jap defileleri için modellerinden doğaçlama yapmalarını istemiş; modeller gülüp oynamış, kankan dansı yapmış, göğüslerini izleyicilere açmışlardır. Bu doğaçlama moda gösterisi; performans sanatının tekrarlanamaz özelliği ile ortak bir nokta göstermektedir. Alexander McQueen, dans koreografi Michael Clark'tan 2004 defilesini moda defilesinden çok performans sanatına benzemesini istemiştir. McQueen aynı zamanda modellerinin kafalarını canlı kelebeklerle dolu ağlarla sarmış ve bir defasında beyaz bir elbiseyi podyumda

renklendirmesi için bir çift robotlu püskürtme silahı kullanmıştır. Alexander McQueen'in 2001 ilkbahar/yaz moda gösterisi "Voss Show"da, sahnedeki beyaz karo zeminler ve aynalarının oluşturduğu duvarları olan muazzam bir cam kutu ve seyircinin, bir kalp atışının rahatsız edici sesini dinlerken, gösteri süresi boyunca aynalı kutudaki yansımalarına bakmak zorunda kalması, moda gösterisinin performans sanatına dönüşmesinin güzel bir örneğidir.

Resim 7. Alexander McQueen'in robotlarla boyanan sahnesi, 1999, (Anonim 2)

Alexander McQueen'in "Voss Show" sahnesi (Anonim 3.).

Hüseyin Çağlayan günümüzde mesleğe başladığından bu güne moda gösterilerini performans sanatıyla birleştirmiş sunumlarıyla sanat moda birlikteliğinin örneklerini sunmaktadır. Genellikle dekonstrüktivist yaklaşımla hazırladığı koleksiyonlarının izleyiciyle buluşmasında giysiler form değiştirirken, aynı zamanda izleyicilere de bir performans gösterisi sunulmaktadır. Modellerin başından akan su ile eriyen ve bavul, sandalye gibi eşyalara dönüşen tasarımlar, tasarımcının defilelerinde sergilediği performanslara örneklerdendir.

Resim 8. Hüseyin Çağlayanın sahne performanslarından örnekler, 2000 (Fogg, 2014:504).

Tasarımcı Rick Owens 2016 İlkbahar/Yaz moda defilesinde güçlü kadın imajı üzerinde durmuş ve kadınların gerçekten başkalarını beslediği, başka bir insanın ağırlığını metaforik olarak almanın nasıl olduğunu merak ettiğini söylemiştir. Bu sorgulama,

gösterinin sahnelenmesiyle kuvvetli bir şekilde iletilmiştir (Singer,2015). Modellerin birbirini kucaklarına alarak podyuma taşınmaları ile tasarımların çıkış noktası olan ve izleyiciye yansıtılmak istenen mesaj aracı olarak performans sanatı kullanılmıştır.

Resim 9. Rick Owens'ın sahne performans görüntüleri, 2016 (Anonim 4)

Moda tasarımcıları Victor& Rolf 2006 yılı ilkbahar koleksiyonunu müziği, orkestrası, dansçıları, avizeleri ve şampanyalarıyla tam bir kabare görünümünde sunmuşlardır. 2015/16 Haute Couture Sonbahar/ Kış moda gösterilerinde çerçeveleri olan tuvalerden tasarladıkları giysileri sahnede modellerin üzerinden çıkartarak arka fona resim şeklinde asmışlardır. İki boyutlu resimlerin üç boyutlu giysilere, üç boyutlu giysilerin tekrar iki boyutlu resimlere dönüştürüldüğü bu süreç sahnede izleyiciye sunularak bir performans sergilenmiştir.

Resim 10. Victor& Rolf, sahne sunumlarından örnekler (Anonim 5)

Son yıllarda Türk tasarımcılarının da moda gösterilerini performans sanatıyla birleştirerek görsel şovlara dönüştürdükleri görülmektedir. Tasarımcı Ümit Ünal moda gösterilerini genellikle bir performans gösterisiyle sunmayı tercih eden tasarımcılara örnek olarak verilebilir. Modellerini sıradan insanlardan seçen Ümit Ünal, doğal gerçeklik ile hikayeler anlatmaya çaba

göstermektedir. Bab-ili koleksiyonunda yapay cenneti dekor, koreografi ve müzikle birlikte sahneye yansıtmış, Karl Valentin koleksiyonunda ise sahnedeki modeller ellerindeki topları izleyicilerin üzerine atarak, onları da sahne atmosferinin içine çekmişlerdir.

Resim 11. Ümit Ünal'ın Bab-ili (1999) ve Karl Valentin (2006) sahnelerinden örnekler (Ünal,2019)

Genç moda tasarımcısı Başak Cankeş de giyilebilir sanat formları tasarladığı koleksiyonlarının sunumunu sanatla bütünleştirerek yapan genç tasarımcılardan biridir. Tasarımcının özellikle Funeral of Love ve The Truth koleksiyonları modanın ve performans sanatına dönüşerek izleyici beğenisine sunulduğu en güzel örnekler olarak gösterilebilir.

Resim12. Başak Cankeş'in Funeral of Love ve The Truth koleksiyonlarının sunumlarından örnekler (Cankeş,2019)

3. SONUÇ

Sanat çok eski çağlardan beri, sanatçının özgür ifadesinin bir yansıması olarak ortaya çıkmış olsa da, bazı dönemlerde özgür alt yapısından uzaklaştığı ve yönetim erkinin topluları yönlendirmek için sanatı kullandıklarını görülmektedir. Bunun yanı sıra sanatçıların ve sanat topluluklarının da mevcut olana karşı çıkmak amaçlı protesto nitelikli insiyatif ortaya koydukları da görülmektedir. Temelinde sosyolojik olgular olduğu kadar, kişisel tercihlerin de aranabildiği performans sanatı bir nevi tepki sanatı olarak 20. yüzyıl başlarında ortaya çıkmıştır. Sanatçılar; toplumun herhangi bir konuda yeterince duyarlı olmaması sonucu, o konuya daha çok ilgi çekmek, toplumu ve ilgilileri uyarmak için performansları ile farkındalık yaratmak istemişlerdir. Anlatacak, vurgulayacak bir

hikâyesi olan, şaşırtmak, akıllarda iz bırakmak, izleyenlerde etki bırakmayı amaçlayan performans sanatı, kavramsal sanat akımları ile oldukça ilişkili disiplinler arası bir sanat akımıdır.

Performans sanatının farklı disiplinler ile ilişkisi moda tasarımı alanında da kendisini göstermektedir. Tasarımcılar, performans sanatının kavramsal sanat bağlamında düşünceyi ön planda tutan yapısı ile kavramsal tasarım olgusunu bir kesişme noktası olarak görmüş ve koleksiyonlarının tüketicisiyle buluşmasını görsel şovlara dönüştürme çabasına girmişlerdir. Bu noktada; koleksiyonlarda yansıtılan düşünce, tema, hikaye ve bunlara bağlı geliştirilen performanslar moda ile birlikte ön plana çıkmaktadır.

Tarihsel süreçte de çok yaygın olmasa da örneklerinin gördüğümüz, uygulandıkları dönemlerde büyük yankı uyandırmalarının yanı sıra eleştiri de alan performansla bütünleşmiş moda gösterileri yapılmıştır. Bu alanda Elsa Schiaparelli, moda gösterilerini bir tema üzerine kurgulayan ve abartılı gösterilere dönüştüren ilk tasarımcı olarak tarihi sayfalarda yerini almıştır. Günümüzde ise tasarımcıların yaratıcılıklarına bağlı olarak ilgi çekici ve farklı performanslarla tasarım hikâyelerinin izleyiciye anlatıldığı moda gösterilerinin, birer performans sanatı örneğine dönüşmüş olduğu görülmektedir.

KAYNAKÇA

Anonim1. <https://www.vogue.com/article/met-gala-first-person-pat-cleveland-as-madonna-eighties-thierry-mugler-show-1984?verso=true> [Erişim: 27 Haziran2019]

Anonim 2. (<https://www.bbc.co.uk/programmes/p02lxx3s/p02lx9l8>) [Erişim: 25 Haziran2019]

Anonim 3. <https://victimoffashion.squarespace.com/new-blog/2018/12/1/alexander-mcqueens-asylum-in-voss-ss-2001> [Erişim: 27 Haziran2019]

Anonim4. <https://www.vogue.com/fashion-shows/spring-2016-ready-to-wear/rick-owens/slideshow/collection#15>. [Erişim: 25 Haziran2019]

Anonim 5. <https://www.vogue.com/fashion-shows/spring-2007-ready-to-wear/viktor->

[rolf/slideshow/collection#7](https://www.vogue.com/fashion-shows/spring-2007-ready-to-wear/viktor-rolf/slideshow/collection#7) [Erişim: 27 Haziran2019]

Ayteş, E. (2014). Kavram ve Eylem Boyutuyla Performans Sanatı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne

Coddington, J. (2013). MoMA's Jackson Pollock Conservation Project: Insight into the Artist's Process. https://www.moma.org/explore/inside_out/2013/04/17/momas-jackson-pollock-conservation-project-insight-into-the-artists-process/ [Erişim:1 Aralık 2018]

Cankeş, B. (2019). "Collections", www.bashaques.co, [Erişim: 27 Haziran2019]

Farthing, S. (2012). *Sanatın Tüm Öyküsü* (Çev. Firdevs Candil Çulcu), İstanbul:Hayalperest Yayınevi

Fogg, M. (2014). *Modanın Tüm Öyküsü* Çev. Emre Çözgü, İstanbul:Hayalperest Yayınevi

Bélanger, C. (2013). The Status of Fashion: Towards An Autonomous Existence (A Major Research Project). Ryerson University Master of Arts in the Program of Fashion: Toronto, Canada.

Bird, M. (2016). *Sanatı Değiştiren 100 Fikir*. İstanbul:Literatür yayınları

Büyükdüvenci, S. (2006). Sanat ve Değer. *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, s.47-50

Dickerson, M. (2018). A'dan Z'ye Sanat Tarihi, Tarihöncesinden Postmodern Zamanlara Görsel Sanatlar, İstanbul:Say Yayınları

DiRuggiero, M. (2017). Yoko Ono's "Cut Piece", Museum of Art,

<https://www.bates.edu/museum/2017/12/06/yoko-onos-cut-piece/> [Erişim: 28.Haziran 2019]

Grzymkowski, E. (2018). Sanat 101, İstanbul:Say Yayınları

Günay, A. (2013). Giyside Sanatsal Yaklaşım. *Akdeniz Sanat Dergisi*, 4(7), s. 51-54

Hodge, S. (2018). Sanatın Kısa Öyküsü. İstanbul: Hep Kitap

Karabaş, P. A., İşleyen, F. (2016). Performans Sanatının Doğuşu ve Günümüze Yansımaları. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD)*, 2(2), s. 340-350.

- Tolstoy Lev N. (1992). Sanat Nedir?, Çev. Buradan Dural, İstanbul: *Şule Yayınları*
- Martinez, E., H., V., Demiral, A. (2014). 20. ve 21. Yüzyılda Sanatta Malzeme Olarak Beden; Performans Sanatı, *Anadolu Üniversitesi Sanat & Tasarım Dergisi*, sayı: 6, s.181-201
- Koca, E. (2017) “Tasarımın 3N’si: Ne - Neden – Nasıl?” I. Uluslararası Sanat Tasarım ve Moda kongresi/ Sanat Etkinlikleri, 20-23 Mayıs-Gaziantep, s.21-29
- Koca, E., Koç, F. (2012). “Giysi Yüzey Tasarımına Disiplinlerarası Bir Yaklaşımda Tasarımcının Rolü”, 1. Uluslararası İstanbul Tekstil Sanatı Sempozyumu, Marmara Üniversitesi Güzel sanatlar Fakültesi, İstanbul, 17-20 Ekim, s.64-75
- Nalbantoğlu, F. (2012). Performans Sanatı, Teknoloji İle İlişkisi ve Sahne Sanatları Eğitimindeki Rolü. *Art-e Sanat Dergisi*, 5(10 Özel), 199-207
- Ocvirk, O.G., Stinson, R.E., Wigg P.R., Bone, R.O., Cayton, D.L. (2015). Sanatın Temelleri, Teori ve Uygulama. İzmir: Karakelem Kitabevi Yayınları
- Özdem, Ö. O., Geçit, E. (2013). Postmodern Sanat Akımları ve Reklamlara Yansımaları. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (36), s.137- 159
- Singer, M.(2018). [Spring 2016 Ready-to-Wear Rick Owens](#), [Erişim:2 Aralık 2018]
- Skov, L., Skjold, E., Moeran, B., Larsen, F., Csaba, F. F. (2009). The fashion show as an art form. *Creative encounters*, 32, pp.2-37
- Şenel, E., Karoğlu, H. (2017). Postmodern Dönemde Estetik ve Tüketim Kavramları Açısından Sanat ve Moda Etkileşimi, *İdil Dergisi*, 5 (10), s.303-329
- Turgut, İ. (1991). Sanat Felsefesi, İzmir: Bilgehan Matbaası,
- Turner, F. (2008). Romantic Automatism: Art, Technology, and Collaborative Labor in Cold War America, *Journal of Visual Culture*, 7/5, pp. 5-26
- Ünal, Ümit (2019) “Collections”, www.umitunal.com, [Erişim: 28 Haziran2019]
- Yılmaz, M. (2006). *Modernizmden Postmodernizme Sanat*. Ankara.Ütopya Yayınevi